

KÜLÖNFÉLÉK

nevezetesen a szaktárgyak a kiállításon. Ezek mellett ki kell emelnünk, hogy a növendékek minden osztályban figurális tanulmányokat végeznek, kezdve a gipszfejtől egészen a mozgó akt rajzolásáig (tanár előbb Papp Sándor, majd Pap Henrik). A figurális rajzok ezuttal is a megszokott jeles kvalitású gondos tanulmányokat mutatták. Mint érdekes s megszívlelni való újítást láttuk a rendes akt tanulmányok mellett, a mozgó modell után, valamint a csupán emlékezetből készült rajzokat. Bámulatos könnyedséggel és hűséggel adják vissza egyes növendékek 1—2 perc alatt egy pillanatnak benyomásait. Valóban kár, hogy a díszítő festészetben, az illető osztály növendékei nem használják fel eléggé a figurális rajzból szerzett tudásukat.

Az általános tantárgyak közül szerepelt a kiállításon még a geometriai rajz, beleértve a szerkesztő távlatant, és az építészeti rajz, amelyeknél a földolgozott anyag és a földolgozásnak módja jól illeszkedett az intézet rendeltetéséhez.

A legujabban szervezett *esti* iparostanfolyamok (vasárnap délelőtt és háromszor este,) eddigi eredményeiről a kiállítás számolt be első ízben. E tanfolyamok rendszerint három évre terjednek és pedig kezdetben a tanítás általános irányu s csak akkor, ha a tanítványok a szükséges szabadkézi- és mértani, építészeti és stíltani ismereteket megszerzték, akkor indul meg a tulajdonképpeni szakrajzolás. Itt is egészen fiatal, alig egy-két éves intézményről lévén szó, végleges eredményt még nem láthattunk. Azonban már konstatálható, hogy e tanfolyam praktikus irányt követ s lehetőleg számol az iparos-növendékeknek sajátos kívánalmaival. Óhajként csak megjegyzem, hogy egyes időtrabló s kevésbé tanulságos témák helyett inkább egyszerűbb feladatokat kellene választani, hogy a tanítványok minél több, s minél változatosb munkát végezhesse- nek. Általában azonban el kell ismerni, hogy az eredmény kitünő, különösen ha

tekintetbe vesszük, hogy egyszerű, többnyire minden előképzettség nélküli iparosok, a fáradságos napi munkájuk után, elcsigázott testtel ülnek a rajzasztalhoz, s a pihenésnek szánt időt feláldozzák a tovább képzésnek.

Ezzel befejezve e rendkívül érdekes kiállításnak vázlatos ismertetését, annak a reményemnek adok kifejezést, hogy azok a hézagok, amelyekben az iskola ma még szenved, a közel jövőben már megszűnnek s e kiváló intézményünk akadálytalanul betöltheti fontos hivatását, vezetőinek s a hazai iparművészet minden barátjának igaz örömére.

Meg kell még jegyeznem, hogy a kiállítást rendkívül nagy gonddal tanulmányozták az ipari és iparművészeti testületek, egyesületek, társulatok stb., nagy buzgósággal az iskolák és a művészi- és iparos-íffuság, legbuzgóbban pedig a nagy közönség — lévén a kiállításnak egy hét alatt 17130 látogatója.

Györgyi Kálmán.

KÜLÖNFÉLÉK.

REFLEXIÓK A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSRÓL. A kiállítás azzal az örvendetes tapasztalattal járt, hogy az iparosok és pedig főleg a bútorasztalosok ma már tömegesen keresik föl a társulat kiállítását, a mi kétségtelen jele annak, hogy a kiállításon való szereplésük meghozza az azzal járó áldozatokat. Míg az előző években alig 8—10 intérieur volt a kiállításon, most 48 teljes szobaberendezésre lett volna kiállító, de a legjobb akarat mellett sem lehetett 22-nél többnek helyet adni, úgy hogy 26 kiállító valósággal kiszorult. A kiállítók maguk is elismerik, hogy nem az a lényeges, vajjon elkel-e kiállított tárgyuk vagy nem, hanem, hogy a kiállítás révén a vásárló közönség megismerje őket s alkalom adtán felkeresse műhelyüket.

Köztudomásúak az okok, a melyek miatt e karácsonyi kiállítás ezúttal késett. A brit kiállításnak leszerelése, elvámó-

KÜLÖNFÉLÉK

lása s eltakarítása sokkal tovább tartott mint a mennyre számítottak s a bútortiparosoknak tömeges jelentkezése miatt teljesen át kellett alakítani, részben pedig jóval megtoldani az eddigi installációt, a mi szintén hosszabb időt vett igénybe. Mindemellett a kiállítás most is oly soká volt nyitva mint az előzőek, mert a társulat azt február hó elsejéig meghosszabbította s ennél fogva majdnem nyolc hétig volt nyitva.

A vásárlások — a rossz gazdasági viszonyok mellett is — elég kedvezően folytak. Nem számítva ugyanis a kiállítás révén történt jelentékeny megrendeléseket, eladások után befolyt mindössze 16.841 korona. Különösen felkarolta a közönség az olcsóbb tárgyakat, nevezetesen a zománcos ékszereket, apróbb fatárgyakat, leginkább pedig a mázas cserepeket, melyekből több száz példány elfogyott.

Miután a M. Iparművészeti Társulat kénytelen számot vetni egyfelől csekély saját jövedelmi forrásaival, másfelől pedig sokféle egyéb feladataival, önként érthetően nem viselheti a kiállítások terjeszkedésével járó, mindinkább nagyobbodó költségeket, ha ezekre fedezete nincs. Ezért már 1901-ben kísérletképpen a hétnek két napján behozta a belépti díjakat, a melyek révén az első évben 3700 látogató után 740 korona folyt be. Megjegyzendő, hogy ekkor az összes látogatók száma 61.477 volt. Nyilvánvaló tehát, hogy a belépti díj nem korlátozta a látogatást. Arra pedig a társulatnak különös gondja van, hogy az iparosság ingyen láthassa a kiállítást, azért sem 1901-ben, sem pedig 1902-ben vasárnapon belépti díjat nem szedett, sőt a hétnek több napján szintén teljesen ingyenesen mutatata a kiállítást. A kiállítók érdekét pedig éppen nem sérti a valóban rendkívül alacsony 40—50 fillérnyi belépő díj, mert a komoly vevőt e csekély összeg bizony nem tartja vissza, míg tapasztalati tény az, hogy a túlszűfolt kiállításokon a vásárló szándékkal jövő látogatók gyakran hozzá sem férközhetnek a kiállított tárgyakhoz és elmennek a nélkül, hogy vásároltak volna. Ezúttal egyébként a díjakat csak néhány napig szedték, tekintettel éppen arra, hogy a kiállítás elkésett.

Nem értjük egyébként a belépti díjak miatt való nagy megütközést, midőn az Iparművészeti Társulatnál aránytalanul gazdagabb Képzőművészeti Társulatnak egy koronás, valamint a kormánytámogatásban részesülő Nemzeti Szalonnak

50—60 filléres díjai ellen senkinek eszébe nem jut kifogást tenni, holott a képzőművészeti tárlatok installációja rendszerint kevesebb költséggel jár mint a folytonos átalakításokat kívánó iparművészeti kiállítások. De — mint már említettük — a társulatnak a kiállítások rendezésén kívül egyéb fontos feladatai vannak s ennél fogva nem fordíthatja egész jövedelmét a kiállítások költségeire. Természetes tehát, ha azon van, hogy a kiállítások jövedelme legalább a költségek egy részét fedezze.

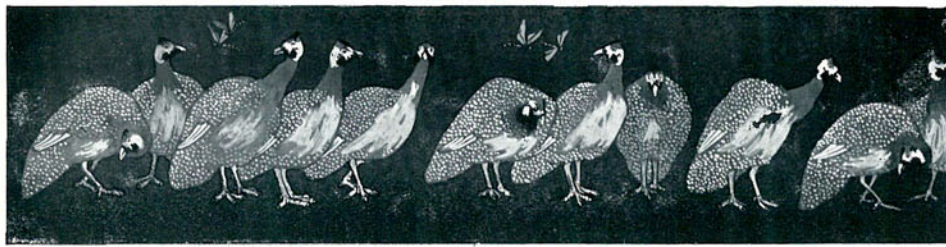
Katalógusa ez idén először volt a kiállításnak, s noha számos művészi rajz díszítette az eléggé vaskos könyvecskét, a társulat lemondván az e révén várható jövedelemről, önköltségen adta, azaz 20 fillérért, tehát oly olcsón, mint a mennyiért rendszerint a műkiállításokon sem kapható katalógus.

A kiállítás megnyitását művészi plakát hirdette, s a rendezőség meghívta arra a társulat minden tagját s a kiállítókat családostul, továbbá az illetékes hatóságokat, a társegyesületeket stb. Tehát jelen lehettek és voltak is mindazok a művészi iparosaink is, a kik a kiállítás iránt érdeklődtek. Megjelent együttesen a vallás- és közoktatásügyi és a kereskedelemügyi miniszter a szakreferenseivel s a rendezőség bemutatta minden egyes kiállítót a minisztereknek, a kiknek ez által alkalmuk volt közvetlenül elismerésüket kifejezni az illetők előtt.

Ezzel — azt hisszük — jó részben megfeleltünk a kiállításra itt-ott elhangzott idevágó észrevételekre, úgyszintén Almási Balogh Lóránd úrnak e lapok legutóbbi számában megjelent ismertetésének erre vonatkozó részére.

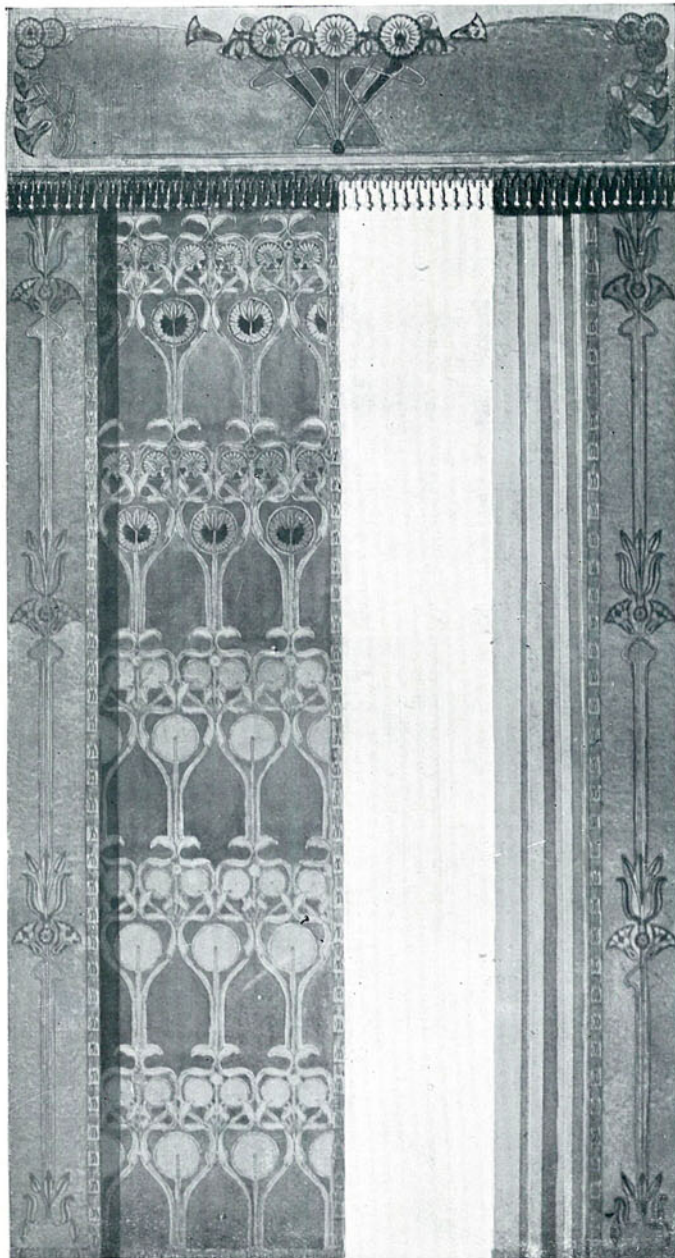
Az előadottak szerint tehát utóbbinak arra a kívánságára, hogy az iparosok számára a kiállítás tanulmányozása végett külön vernissage-t rendezzünk, szükség nincs, ezt kivüle tudtunkkal senki sem óhajtja, de egyébként elismert dolog, hogy a megnyitás a tanulmányozásra a legkevésbé alkalmas idő.

Úgyszintén nem látjuk indokolva a t. cikkíró úrnak másik kívánságát, hogy a katalógust a társulat ingyen adja a látogatóknak. Hiszen rendkívül nagy költségről (60—70.000 példányról) van szó, a melyre fedezet nincs. Ehhez hasonló javaslatok külföldön többfelé már felmerültek, de mindenütt napirendre tértek felette, ott is, a hol megpróbálták életbe léptetni, mert sehol be nem vált. A mi pedig a katalógus ellen tett egybe

FRIZ.
ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLY.

EBERLING GYULA.
TANÁR GRÓH ISTVÁN.

BARABÁS GÉZA.

FÜGGÖNY.

LAKÁSBERENDEZÉSI
SZAKOSZTÁLY.

TANÁR
BENCZUR BÉLA.

*Az orsz. m. kir.
iparművészeti iskola
kiállítása.*

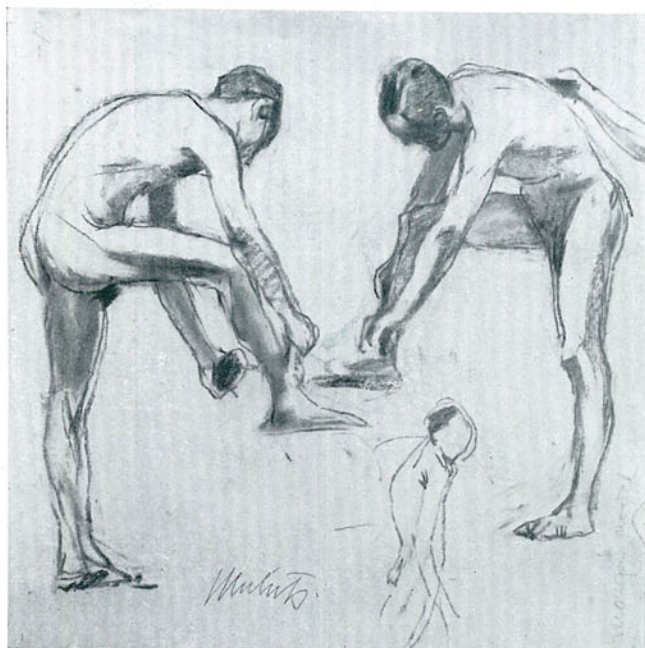
NEMES GYÖRGY.

ELŐKÉSZÍTŐ
OSZTÁLY.

TANÁR
PAPP SÁNDOR.

MUHICS SÁNDOR.

ALAKRAJZ
FELSŐBB
TANFOLYAMA.
(Állandó mozgásban
levő minta után
készült vázlatok).

TANÁR
PAP HENRIK.

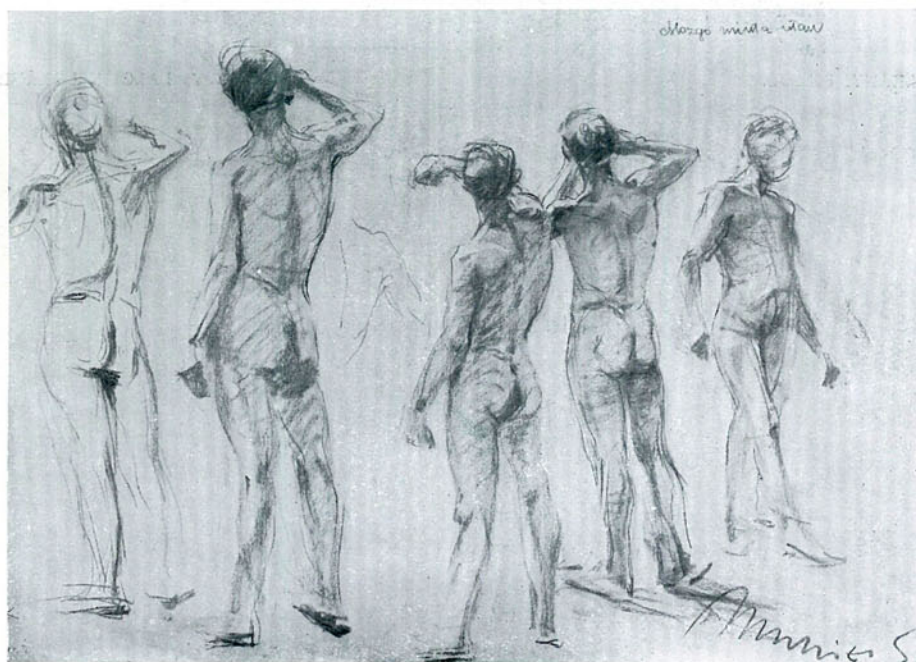
Az orsz. m. kir. iparművészeti iskola kiállítása.

ELŐKÉSZÍTŐ
OSZTÁLY.

TANÁR
PAPP SÁNDOR.

VADÁSZ MIKLÓS.

MUHICS SÁNDOR.
TANÁR PAP HENRIK.

ALAKRAJZ FELSŐBB TANFOLYAMA.
(Állandó mozgásban levő minta után készült vázlatok.)

Az orsz. m. kir. iparművészeti iskola kiállítása.

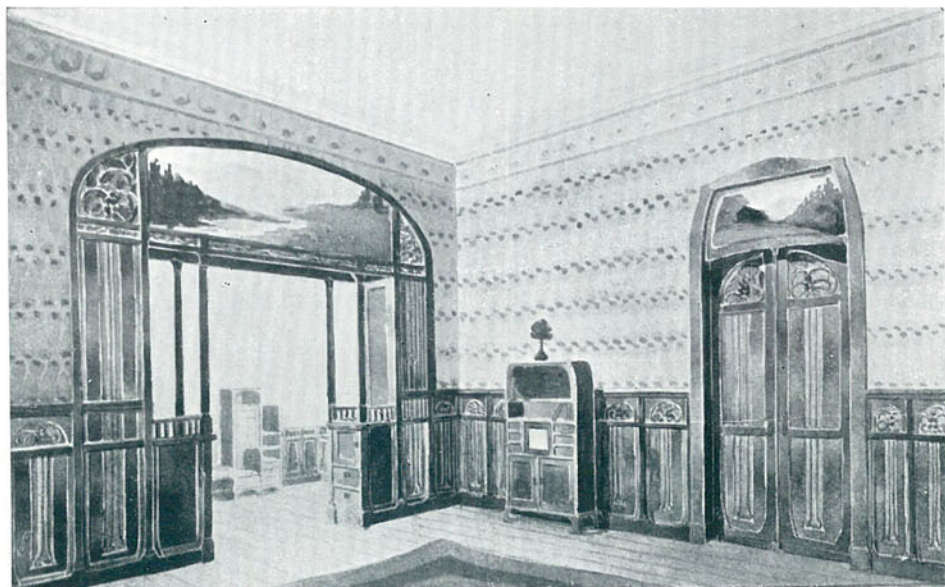

WEISZ
EMIL.

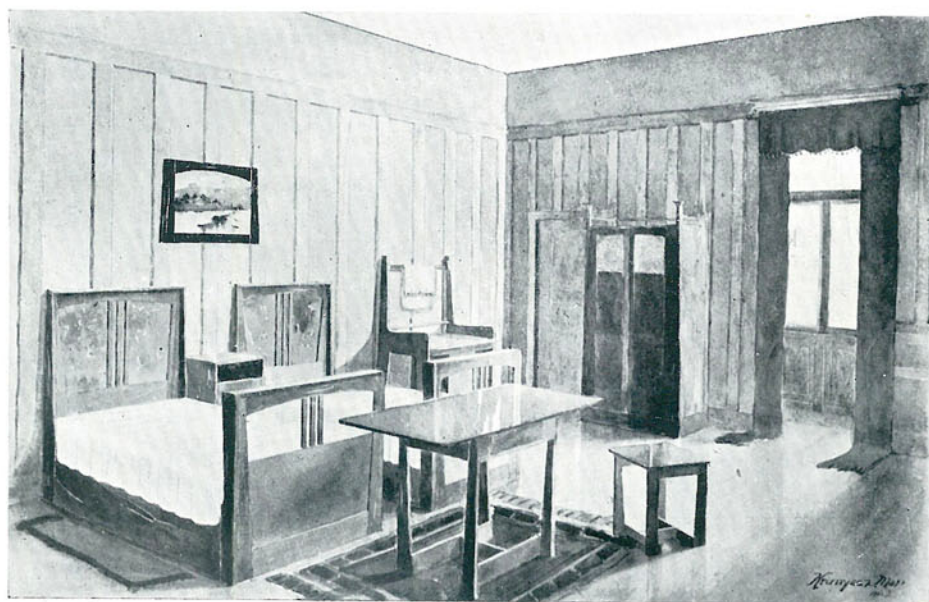
ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLY.

TANÁR
GRÓH ISTVÁN.

BALKÁNYI ENDRE.

TANÁR A. BALOGH LORÁND,

KRANYECZ MÓR.
TANÁR GYALUS LÁSZLÓ.

*Az orsz. m. kir. iparművészeti
iskola kiállítása.*

LAKBEBEDEZÉSI
SZAKOSZTÁLY.

KÜLÖNFÉLÉK

észrevételeit s az angol kiállítás katalógusára való utalását illeti, megjegyezzük, hogy egy és ugyanaz a szakférfiú szerkesztette mind a két katalógust. Hogy az angol kiállítás katalógusában a budapesti közönség előtt úgyszólván teljesen ismeretlen angol és skót művészek rövid életrajzát közölte, azt éppen e művészek idegen volta eléggé indokolja, míg a hazai művészek munkásságáról a közönséget a társulat kiadványai és a napisajtó mindig tájékoztatják.

A mi a t. cikkíró úrnak nem eléggé világosan kifejtett abbéli óhaját illeti, hogy a társulat jövőben amerikaiasan fogja meg a kiállítások dolgát, megjegyezzük, hogy a társulatnak nem lehet más szerepe a művészi iparos s a közönség között, mint a közvetítés. Az üzérkedés a kereskedőkre tartozik s a társulatnak óvatosan mindazt is kell kerülnie, a mi károsítaná azokat a hazai művészi iparosokat, a kik nem vesznek részt a kiállításain.

A cikknek kritikai részéhez, lévén a bírálat egyéni meggyőződés megnyilatkozása, semmi szavunk. Csupán az első hazai műércöntő által kiállítva volt bronzszobrokhoz írt megjegyzéseket nem tartjuk helyénvalónak azért, mert a társulat önként érthetően e bronzszobrokkal nem akarta bemutatni Telcs Ede „Bohém“-jének vagy Ligeti Miklós kitűnő „Anonymus“ szobrának mintáját, nem a képzőművészet körébe tartozó szobrászmunkát, hanem alkalmat adott az öntőműhelynek, hogy az öntésben és a patinálásban való tudásáról adjon számot. A kritikánál ezúttal tehát csak az öntés módja, sikerült vagy nem sikerült volta, jöhetett tekintetbe és semmi más.

Viszont konstatálnunk kell, hogy a cikk nem emlékezett meg egyik legkiválóbb s legérdemesb kiállítónkról, a vasművesség terén elsőrangú mestereknek elismert *Forreiderről és Schillerről*, a kik pedig kitűnő s elég jelentékeny művészi kovácmunkákkal szerepeltek a kiállításban. Azt hisszük, hogy a t. cikkíró úr is szívesen veszi, ha e hiányt most pótoljuk.

Végül még egyet. A t. cikkíró úr figyelmébe ajánlja a társulatnak az iparművészeti iskolából kilépő ifjú iparművészeket, a kiknek életbelépésekor a társulat elősegíthetné a boldogulását. E tekintetben a társulat főnnállása óta lehetőleg megtette azt, a mire megvolt a módja és tényleg számos derék ifjú iparművészünk jórésztben a társulat anyagi és erkölcsi támogatásának köszöni sikereit.

Most pedig, hogy a kormány bizonyos alapokat bízott a társulatra, a melyeknek felhasználásával e támogatást intenzívebben folytathatja, máris felkérte az Orsz. iparművészeti iskola igazgatóságát arra, hogy az Iparművészeti iskolából kikerülő s a támogatást megérdemlő ifjú iparművészeket az iskolából való kilépéskor a társulathoz utalja, hogy az szükség esetén segítségökre lehessen. Ebből is látni való, hogy a társulat ügyeit intéző tényezők eléggé szívélyesen hordják iparművészetünknek fontos érdekeit s hogy e tekintetben ez idő szerint nem forog fönn különös ok panaszra.

—n.

X-LIBRIS = KÖNYVGYŰJTŐ-CÍMER. Az ex-libris magyar kifejezését az ex-libris kiállítással kapcsolatban elkerülhetetlenül meg kell határozni, mivel a most forgalomba jövő kifejezés fog legvalószínűbben polgárjogot nyerni. A szakirodalomban (Magy. Könyvszemle) eddig könyvjelző néven szerepelt, de az nem fedti a fogalmat, mert nem a könyvre kell a jelzést vonatkoztatni az ex-librisnél, hanem a könyvtárra vagy a könyv tulajdonosára. A franciák *marque de possession*, az angolok *bookplate*, a hollandusok *boekmerken*, a németeknél (Warnecke) *Bücherzeichen* (Leiningen) *Bibliothekzeichen*, (zur Westen) *Bucheignerzeichen* néven nevezik az ex-librist.

A magyar kifejezés megállapítására vonatkozólag itt adjuk *Ballagi* Aladár egyetemi tanár úr felvilágosítását, melyet levél útján volt szíves közölni Radisics Jenő iparművészeti muzeumi igazgatóval: „Meghatározásom kiinduló pontja az, hogy az etiquette-nek régi neve általában annyi, mint *címer*, a mit a következők párhuzamos hely bizonyít:

„és iegyet vwtte az kóvnyrol metelysnek az hyt Igassagnak *cymerth*“ (Komjáthy Benedek: *Epistolae Paoli Lingva Hungarica Danatae. Cracoviae, 1533. p. 58.*) Ennek megfelelő hely a Vulgátában: *Et signum accipit circumcizionis, signaculum justitiae fidei.*“ (Epistola Beati Pauli ad Romanos, cap. IV. v. 11.)

Világos, hogy a régi nyelvben *címer* annyi, mint *jelecske* (*signaculum*), és ha az, akkor helyén van az ex-librisre a *könyvgyűjtő-címer*, mely ellen egyedül azt a kifogást lehet tenni, hogy nem mindig címer Igen, de erre az a felelet, hogy ez régi tudós szokás műszava, a

régi nyelvben pedig *címer* nemcsak insignia, Wappen, — hanem régi magyarságunk egyik legbecsesebb forrása, Komjáthy szerint, azt jelenti, hogy etiquette, signaculum, jelecske. Már pedig az ex-libris — a mint idegen nevei is tanúsítják — minden körülmények között substantialiter annyi mint *jelecske*.

Így a *könyvgyűjtő-címer* úgy a régi, mint az újabb magyar nyelv, s általán a szóképzés szempontjából teljesen kifogástalan, s elhárít minden félreértést.

Varjú „könyvjelző“-je oly általános, s annyi értelmű, hogy nem jelezhet semmi speciálit.

Czakó „könyvtárjegy“-e nem állhat meg azért, mert gyakran ellentétben van a Petzholdt-meghatározta „könyvtár“ fogalmával, melyhez tartozik, hogy az illető gyűjtemény rendezett és kezelt legyen. Már pedig kis gyűjteményecskék tulajdonosai is gyakran alkalmaztak ex-libris-eket; vagyis olyanok, a kiknek nem *könyvtár*uk, hanem csak *könyvgyűjteményük* volt. A „könyvjegy“, a „névjelző“, a „könyvgyűjtő jelvény“ félreértésekre ad alkalmat, illetőleg az utóbbi oly modernizű körülírás, mely a régi tudós-világ e szép passiójásak jelzésére sehogy sem való.

Tehát ex-libris = könyvgyűjtő-címer.

EVÉL AMERIKÁBÓL. Az országos iparművészeti iskolának egyik derék, volt növendéke, Galánszky József díszítő szobrász, nemrégiben Amerikába ment, világot tapasztalni. Onnan írta volt tanárának, Mátrai Lajosnak, az amerikai viszonyokat jól jellemző következő érdekes levelet, a melyet szószerint itt közlünk:

Mélyen Tisztelt Tanár Úr!

Örömmel fogok tollat, hogy az itteni viszonyokat, a mennyire én ismerem; leírjam.

Én július másodikán érkeztem meg ide, a hazai rossz viszonyok készítettek erre a lépésemre, a melyet már régen terveztem ugyan, de nem volt meg a hozzá szükséges pénz, mert ez eléggé költséges utazás.

A kezdet nehézségeit hamar leküzdöttem és munkát azonnal találtam 14 dollár heti fizetés mellett, azóta már több helyen működtem és a bérem fokozatosan emelkedett és ma 27 dollár heti fizetés mellett dolgozom fában. Ez a rövid története itt időzésemmek. A mi

az általános viszonyokat illeti, csak jót írhatok; minden tekintetben.

Mások az alapok, a melyeken ezen gazdag, erős nemzet nyugszik és mások az erők, a melyek ezen alapot képezik. Páratlan emberbaráti és humánus intézmények az élet minden terén és nyilvánulásában. És ha valahol van szabadság, úgy az bizonyosan itt van.

A munkásokat itt igen megbecsülik és jó bérek mellett dolgoznak, habár ezt részint maguknak is köszönhetik az összetartás utján. Itt ugyanis hatalmas munkás-szervezetek (Uniok) vannak, a melyek megszabják a minimális béreket és a felmerülő vitás ügyeket elintézik. Ezeknek az Unióknak némelyike igen erős és az egész szakmát dominálja és más mint Unionbeli munkás nem is dolgozhat az egész város területén. Ebből következik aztán az, hogy a béreket az Uniok, respektive maguk a munkások szabják meg.

Itt van például a fa-union. A beiratási díj 10 dollár, a díj min. $3\frac{1}{2}$ dollár naponta egész $4\frac{1}{2}$ —5 dollárig. A felvételnél meglesz szabva a bér a képesség szerint a kollegák által és azon alul nem szabad dolgozni és innen következik, hogy az én fizetésem 14-ről 27 dollárra szökik fel, mert midőn megérkeztem, nem volt meg a szükséges összeg, hogy beléphettem volna és nem Union műteremben dolgoztam, a hol pedig úgy fizetik az embert a hogy akarják.

Hanem a mintázó, gipsz- és kőszobrászok már sokkal jobban vannak szervezve és ezen szakmákban más mint Union tag nem dolgozhatik, mert az összes műtermeket bírják. A mintázók beiratási díja 75 dollár, a kőszobrászoké 50. A minimális bér napi 5 dollár és ezt minden egyes megkapja.

Az alkudozás a munkaadó és munkás között ki van zárva és az a kért bért köteles megadni, ha nincs vele megelégedve elkell küldeni.

Dacára ezen magas béreknek a munka aránylag mégis elég olcsón lesz előállítva, praktikus munkabeosztás révén és gépek segítségével.

A famunkát gépekkel nagyolják igen tisztán, csak éppen egykissé utána kell vágni és ez sok munkás kezét tesz fölöslegessé.

A munkás-intézményeket, széleskörű törvényes intézmények védik; itt van pl. a bevándorlási törvénynek egy szakasza, a mely a munkaadónak lehetetlenné teszi idegen munkaerő behozatalát. Ez igen

KÜLÖNFÉLÉK

fontos intézkedés, mert ha ez nem volna, akkor a munkaadók egy csapással rommá döntenék az egész Uniózizmust, idegen olcsó munkaerőnek behozatalával. Ez nem csak a munkásviszonyok züllését, hanem az egész gazdasági élet pangását vonná maga után. Tanulságos példát mutatnak erre nézve a mi hazai viszonyaink a szobrász-szakmában, a hol a konkurrencia nem ismer határokat úgy a munkaadók és munkások között; a hol olcsóság tekintetében az egyik túl akar tenni a másikon.

Most a hallatlan olcsó áron átvett munkát általában úgy készíti el a munkaadó, hogy ingyen munkaerőt szerez 10—12 tanonc személyében; tehát munkásokat nevel fölös számban és ugyanakkor már a meglevő munkaerőt zárja ki a munkából a 10—12 tanonccal. Így ássák meg a sirját egy-egy virágzó szakmának és ezzel az egész gazdasági életnek.

Ellenben itt Amerikában az által, hogy valamennyi munkaadó egyenlő béreket fizet, a piszkos konkurrencia kivan zárva, csak a munka minőségével lehet versenyre kelni és ilyen verseny csak a szakma előnyére szolgál. Kis mesterek itt nincsenek, csak nagy vállalkozók és ezek többnyire vagyont szereznek.

És az által, hogy a munkásokat jól fizetik, igényeik is nagyobbak: jobban öltözködnék, élnek és nem laknak túlszűfolt lakásokban, ez által ismét más ezer és ezer munkáskéznek adnak kenyeret és megélhetést és alig van pálya, a mely ne nyújtana igen tisztességes megélhetést. Itt mindennapiak azok az esetek, hogy egy Office-boy (irodafiú, futoncfiú, aki leveleket, üzeneteket visz) később ugyanannak a vállalatnak igazgatója lesz. New-York város rendőrkapitánya is 32-évvvel ezelőtt mint közrendőr kezdte meg szolgálatát.

Mivel tartozunk most ennek a honnak ezekért az előnyökért: semmivel!

Nincsen hadkötelezettség, az adófizetés egy elég magas ingatlan vagyon bírásnál kezdődik és iparos, kereskedő, az egyetlen vendéglőt kivéve, semmi néven nevezendő adót vagy engedélyt nem fizet, annál kevésbé a munkás. És 5 évi itt tartózkodás után éppen olyan tisztességes polgár lehet mindenki, mint akár egy milliomos; van szavazati joga és hozzászólása a nemzet életéhez.

Míg Európában, dacára hogy a megélhetés mindig nehezebb lesz, újabb és újabb adókkal terhelik meg az ügyis rogyásig megterhelt népet.

Ezzel lehetetlenné van téve a nemzet gazdasági fejlődése és gyöngítve maga a nemzet, mert a nemzet ereje jólétben és kedvező megélhetési viszonyokon nyugszik, és a hol ezt nem találja meg a nép, azt a helyet elhagyja és a kivándorlást nem törvényjavaslatokkal, hanem kedvező megélhetési viszonyokkal lehet megszüntetni.

A munkásság minden mozgalmát, a mely helyzetének javítására szolgál, pusztatással intézik el, nem látva benne egyebet szociális rémnél. Az ilyen nemzet nem emelkedhetik és a nemzetek életében nem számíthat hosszú életre. Bocsánatot kérek, Tanár úr, ezért a szabad gondolkodásért, de kitör belőlem a keserűség, ha összehasonlítom az itteni helyzetet a hazaival.

Ezzel rövid vázlatát adtam a gazdasági és társadalmi viszonyoknak, most áttérek az iparművészet terére. A város maga az első pillanatban nem igen kellemes benyomást tesz a szemlélőre, többnyire vörös téglából és kődiszítéssel ellátott kis házaival. Mert itt a házak többségét csak 1—2 család lakja. A gipszdiszítés és vakolat teljesen kivan zárva.

Hanem annál imponálóbb benyomást tesz a város belseje, roppant házóriásaival, a bankok és kereskedelmi házak pazar diszítésű kő és márvány palotái. Ezek az ú. n. „felhő-kaparók“ mind igen szép kőépületek, némelyike hatalmas oszlopszatú márvány portállal, gazdagon diszítve szobrász-munkával, egész a legfelsőbb emeletig, külsőleg is kifejezve tulajdonosának vagyonát: ezek többnyire irodai célokra lesznek felhasználva, az egyikben pl. 1225 iroda 6000 embert foglalkoztat és 18 ezer levél érkezik naponta. Az építészeti stílusok XIV., XV. és XVI-ik Lajos korabeli francia stílusok, igen stílszerű és gazdag kivitelben.

A Secessió szele még nem érkezett meg ide és se hírét sem hamvát nem látni itt, kivéve apró párisi bronztárgyakat, de az építészetből még egészen kivan zárva.

Ennyit Amerikáról. Ha leírásom első részében egy kissé talán elragadtattam volna magam, úgy bocsánatot kérek, habár a tárgyilagosságtól nem tértem el.

Maradok a Tek. Tanár úrnak

hálás növendéke

Galánszky József.

N.-York 1903. I/15.
Cím: care of Mr. Zeidler 1004 East 137 Str.